

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 maja 2016 roku (znak (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że E. J. pobrała nienależne świadczenia za okres od 1 grudnia 2014 roku do 31 marca 2016 roku w łącznej kwocie 8 564,52 zł z tytułu przerwy w nauce. Niniejszą decyzją organ rentowy uchylił decyzję o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń z dnia 3 listopada 2015 roku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał E. J. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okresy:

- od 1 grudnia 2014 roku do 31 stycznia 2015 roku,
- od 1 marca 2015 roku do 31 marca 2015 roku,
- od 1 lipca 2015 roku do 30 września 2015 roku,
- od 1 stycznia 2016 roku do 31 marca 2016 roku

w kwocie 8 564,52 zł i odsetek za okres od 23 grudnia 2014 roku do 13 maja 2016 roku, tj. od dnia wydania decyzji w kwocie 540,60 zł.

(decyzja – k. 267 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

W dniu 30 czerwca 2016 roku odwołanie od powyższej decyzji złożyła E. J. zaskarżając ją w całości. Wnioskodawczyni podniosła, że jeden z okresów wyznaczonych w decyzji tj. od 1 lipca 2015 roku do 30 września 2015 roku to okres wakacyjny, a od września przepisała się do innej grupy w szkole Cosinus.

Odwołująca się wniosła o zmianę decyzji poprzez ustalenie, że nie pobrała ona nienależnych świadczeń rentowych za okres wskazany w decyzji, tj. od dnia 1 grudnia 2014 roku do 31 marca 2016 roku.

(odwołanie – k. 2)

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 27 lipca 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie organ rentowy podniósł, że podstawę prawną zaskarżonej decyzji stanowią przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 ze zm.). Przytaczając treść art. 68 oraz art.138 organ rentowy wskazał, że z dokumentacji znajdującej się w aktach wynika, że E. J. ma przyznane prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu od 1 stycznia 2010 roku. Kolejnymi decyzjami przyznawano prawo do renty rodzinnej wnioskodawczyni do 30 września 2016 roku pod warunkiem nauki, o czym E. J. była poinformowana zarówno w pouczeniu decyzji przyznającej świadczenie, jak i kolejnych decyzjach. Na podstawie zaświadczenia wydanego przez Zaoczną Policealną Szkołę (...) w Ł. potwierdzającego, iż E. J. jest słuchaczką w/w szkoły na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2015/2016, została przyjęta do szkoły od dnia 1 września 2015 roku, a przewidywany termin zakończenia nauki to sierpień 2016 roku oraz na podstawie zaświadczeń wydanych przez Policealną Szkołę Zawodową Ź. i Policealną Szkołę (...) wskazujących przewidywany czas ukończenia nauki w 2015 roku, nadal wypłacano rentę rodzinną i przyznano prawo do świadczenia zgodnie z decyzją z dnia 28 grudnia 2015 roku do 30 września 2016 roku. Na podstawie zaświadczenia z dnia 16 grudnia 2015 roku wystawionego przez Ź. Centrum (...) organ rentowy stwierdził brak obecności wnioskodawczyni na zajęciach w grudniu 2014 roku, styczniu 2015 roku oraz marcu 2015 roku. Z zaświadczenia z dnia 3 marca 2016 roku, wystawionego przez Zaoczną Policealną Szkołę Cosinus I w Ł. wynika, że E. J. została przyjęta do w/w szkoły od 1 września 2015 roku, jednak zrezygnowała ze szkoły 3 października 2015 roku, a we wrześniu 2015 roku nie uczęszczała na zajęcia. Zatem wnioskodawczyni nie podjęła nauki we wrześniu 2015 roku, a więc brak podstaw do wypłaty świadczenia za okres od lipca 2015 roku do września 2015 roku.

Z kolei z zaświadczenia z dnia 12 kwietnia 2016 roku wystawionego przez Zaoczną Policealną Szkołę Cosinus I wynika, że wnioskodawczyni w styczniu 2016 roku nie była obecna na żadnych zajęciach przewidzianych w planie zajęć i została z dniem 31 stycznia 2016 roku, uchwałą Rady Pedagogicznej, skreślona z listy słuchaczy.

W związku z powyższym wnioskodawczyni została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okresy wskazane w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie ZUS – k. 3 – 3 verte)

Na rozprawie w dniu 17 listopada 2016 roku wnioskodawczyni oświadczyła, że popiera odwołanie częściowo. Wskazała, że nie kwestionuje okresu wymienionego przez ZUS w decyzji, za który ma zwrócić świadczenie, tj. od 1 grudnia 2014 roku do 31 stycznia 2015 roku, od 1 marca 2015 roku do 31 marca 2015 roku. Natomiast kwestionuje okresy od 1 lipca 2015 roku do 30 września 2015 roku oraz od 1 stycznia 2016 roku do 31 marca 2016 roku.

(stanowisko wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 listopada 2016 roku – 00:00:45 – płyta CD k. 20)

Pełnomocnik organu rentowego na rozprawie w dniu 17 listopada 2016 roku wniósł o oddalenie odwołania oświadczając, że za okres wakacji 2015 roku organ wyłączył dlatego, że wnioskodawczyni zapisała się do szkoły od 1 września 2015 roku, jednak nie uczęszczała na zajęcia, zrezygnowała 3 października 2015 r., ale przepisała się na inny kierunek. Jeżeli chodzi o drugi okres, to ZUS oparł się na zaświadczeniu k.261 akt ZUS, z którego wynika, że wnioskodawczyni nie była na żadnych zajęciach w styczniu 2016 i 31 stycznia 2016 została skreślona z listy studentów.

(stanowisko pełnomocnika organu rentowego – e-protokół z dnia 17 listopada 2016 roku – 00:03:35 – płyta CD k. 20)

Pismem z dnia 4 maja 2017 roku pełnomocnik wnioskodawczyni ostatecznie sprecyzował roszczenie w ten sposób, że wniósł o zmianę decyzji w całości, co do wszystkich wskazanych w niej okresów i przyznanie za te okresy E. J. prawa do renty rodzinnej oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych, ewentualnie o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu jednocześnie oświadczając, iż koszty te nie zostały opłacone w całości, ani w części.

(pismo procesowe pełnomocnika wnioskodawczyni – k. 39 – 41 verte)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawczyni E. J. urodziła się w dniu (...).

(bezsporne)

Wnioskodawczyni jest córką A. J. (1), który zmarł w dniu 16 sierpnia 2009 roku.

(wniosek o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku – k. 1 – 1 verte akt ZUS; odpis skrócony aktu zgonu A. J. (1) – k. 13 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku; odpis skrócony aktu urodzenia E. J. – k. 19 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Decyzją z dnia 3 września 2009 roku została przyznana skarżącej, E. J. i jej matce A. J. (2) renta rodzinna po zmarłym ojcu. Renta rodzinna została przyznana E. J. na okres od 16 sierpnia 2009 roku do 31 sierpnia 2011 roku. Decyzja została wydana na matkę – A. J. (2), która jako przedstawiciel ustawowy małoletniej pobierała świadczenie rentowe.

(decyzja z dnia 3 września 2009 roku – k. 53 – 54 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Decyzją z dnia 11 grudnia 2009 roku organ rentowy dokonał przeliczenia renty rodzinnej E. J., po rozpatrzeniu wniosku o zmianę liczby osób uprawnionych do renty. Renta rodzinna została przeliczona wnioskodawczyni do

31 sierpnia 2011 roku. Decyzja została wydana na wnioskodawczynię. W decyzji zawarto pouczenie, że prawo do renty ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa lub w wyniku śmierci osoby uprawnionej. Zawierała również szczegółowe pouczenie o okolicznościach, w jakich świadczenie podlega zmniejszeniu lub zawieszeniu, o obowiązku ubezpieczonej poinformowania o zajściu tych okoliczności, jak również wskazywała definicję ustawową świadczenia nienależnego oraz zasady jego zwrotu. Wskazano również w punkcie VIII pouczenia, iż osoba uprawniona do renty rodzinnej ma obowiązek poinformowania organu rentowego m.in. „o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły przez osobę powyżej 16 lat, a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z ww. szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia”.

Kolejnymi decyzjami kierowanymi do wnioskodawczyni dokonano podjęcia wypłaty renty rodzinnej oraz jej waloryzacji.

(decyzja – k. 61 – 62 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku; decyzja k. 71, 77 – 78 akt ZUS)

Kolejnymi decyzjami organ rentowy przyznawał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu, aż do dnia 31 sierpnia 2016 r.. Decyzje były wydane na wnioskodawczynię jako osobę pełnoletnią. Zawierały również pouczenie, że prawo do renty ustaje, gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa lub w wyniku śmierci osoby uprawnionej oraz szczegółowe pouczenie o okolicznościach, w jakich świadczenie podlega zmniejszeniu lub zawieszeniu, o obowiązku ubezpieczonej poinformowania o zajściu tych okoliczności, jak również wskazywały definicję ustawową świadczenia nienależnego oraz zasady jego zwrotu. Wskazano również, iż osoba uprawniona do renty rodzinnej ma obowiązek poinformowania organu rentowego m.in. „o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły przez osobę powyżej 16 lat, a jeżeli uczy się nadal – zobowiązana jest do nadesłania zaświadczenia z ww. szkoły – uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia”.

(decyzje – 81 – 82, 105 – 106, 115 – 106, 115 – 116, 129 – 130, 141 – 142, 151 – 152,

167 – 168 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Wnioskodawczyni uczęszczała w roku szkolnym 2013 / 2014 do Samorządowej Szkoły Policealnej dla Dorosłych w Ł. i pobierała naukę na kierunku technika usług kosmetycznych. Uchwałą z dnia 16 czerwca 2014 roku wnioskodawczyni nie została promowana na trzeci semestr klasy drugiej.

(zaświadczenia – k. 147, 185 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Od dnia 2 września 2014 r. E. J. była słuchaczką Policealnej Szkoły Centrum (...) w Ł. na kierunku technika administracji. Była obecna na zjazdach w dniach: 20 września 2014 roku, 4-5, 18-19 października 2014 roku, 8-9, 12, 15 – 16 listopada 2014 roku. Nie uczęszczała regularnie na zajęcia, oddała dwie prace kontrolne w trakcie semestru, nie przystępowała do egzaminów semestralnych. W konsekwencji nie została promowana na kolejny semestr i w dniu 1 marca 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy.

Od dnia 21 lutego 2015 r. E. J. była słuchaczką Policealnej Szkoły (...), na kierunku technika BHP. Była obecna na zjazdach w dniach: 21, 28 luty, 25, 26 kwietnia, 7, 9, 10, 21, 22, 24 maja i 13 czerwca 2016 r. Na zajęcia uczęszczała nieregularnie, przystąpiła do jednego egzaminu i zaliczyła go na ocenę dopuszczającą. Nie została promowana na kolejny semestr i w dniu 31 sierpnia 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy.

(zaświadczenie – k. 223 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku; zaświadczenie k 11;)

W okresie od grudnia 2014 r, do stycznia 2015 r. skarżąca nie uczęszczała na zajęcia, gdyż pracowała dorywczo i była wyjątkowo obciążona w tym okresie pracą. Jednakże w tym czasie gromadziła notatki, gdyż zamierzała skończyć tę szkołę

(zeznania wnioskodawczyni E. J. – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:21:33 – płyta CD k. 64 w zw. z wyjaśnieniami informacyjnymi wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 20 lipca 2016 roku – 00:09:28 – płyta CD k.64)

Wnioskodawczyni od dnia 1 września 2015 r. była słuchaczką Zaocznej Policealnej Szkoły Cosinus I w Ł. na kierunku opiekun medyczny na pierwszym semestrze w roku szkolnym 2015/2016. Skarżąca zrezygnowała z kontynuowania dalszej nauki w dniu 3 października 2015 roku. Przez okres trwania nauki (tj. wrzesień 2015 roku) wnioskodawczyni nie uczęszczała na zajęcia. We wrześniu 2015 roku na kierunku opiekun medyczny w Cosinus zostały zrealizowane 24 godziny lekcyjne. We wrześniu był jeden zjazd w dniach 19-20 września 2015r..

(pismo z dnia 19 maja 2017 roku – k. 46; terminarz zjazdów k 61; zaświadczenie z dnia 21 września 2015 roku – k. 163 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku; zaświadczenie z dnia 3 marca 2016 roku – k. 247 akt ZUS; zeznania wnioskodawczyni E. J. – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:21:33 – płyta CD k. 64 w zw. z wyjaśnieniami informacyjnymi wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 listopada 2016 roku – 00:11:13 – płyta CD k. 20)

Wnioskodawczyni nie była obecna na jednym zjeździe we wrześniu 2015 roku ze względu na bardzo silne bóle miesiączkowe. Nie zdawała sobie sprawy z konsekwencji swojej nieobecności. Następny zjazd miał odbyć się w październiku, ale wnioskodawczyni przepisała się na inny kierunek tj. technik bezpieczeństwa i higieny pracy.

(zeznania wnioskodawczyni E. J. – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:21:33 – płyta CD k. 64 w zw. z wyjaśnieniami informacyjnymi wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 17 listopada 2016 roku – 00:11:13 – płyta CD k. 20)

Od dnia 3 października 2015 roku E. J. była słuchaczką Zaocznej Policealnej Szkoły Cosinus I w Ł. na pierwszym semestrze w roku szkolnym 2015 / 2016. W październiku skarżąca była obecna na 26 h z 40 h możliwych, w listopadzie na 10 h z 46 h możliwych, w grudniu na 16 h z 37 h możliwych. W styczniu 2016 roku nie była obecna na żadnych zajęciach. Z dwóch przedmiotów wnioskodawczyni spełniła warunki uprawniające ją do przystąpienia do egzaminów semestralnych tj. uzyskała wymagany procent frekwencji i pozytywne oceny semestralne. Z dwóch pozostałych przedmiotów wnioskodawczyni nie spełniła warunków uprawniających ją do przystąpienia do egzaminów semestralnych tj. nie uzyskała wymaganego procentu frekwencji i pozytywnych ocen semestralnych. Nie przystąpiła do żadnych egzaminów. W dniu 31 stycznia 2016 roku została skreślona z listy słuchaczy.

(pismo k 13-14; zaświadczenie – k. 227 akt ZUS; pismo z dnia 7 września 2016 roku – k. 13)

W okresie od października do grudnia 2015 r. skarżąca uczęszczała na zajęcia, ale była już zmęczona i zaczęła zastanawiać się nad rezygnacją z nauki. W styczniu 2016 roku praktycznie podjęła decyzję o rezygnacji z dalszego kształcenia. Wnioskodawczyni nie pobierała nauki w okresie od stycznia 2016 roku do marca 2016 roku, zaczęła pracować dorywczo.

(zeznania wnioskodawczyni E. J. – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:21:33 – płyta CD k. 64 w zw. z wyjaśnieniami informacyjnymi wnioskodawczyni – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:09:28 – płyta CD k. 64; zeznania wnioskodawczyni E. J. – e-protokół z dnia 20 lipca 2017 roku – 00:21:33 – płyta CD k. 64 w zw. z wyjaśnieniami informacyjnymi wnioskodawczyni e-protokół z dnia 17 listopada 2016 roku – 00:11:13 – płyta CD k. 20)

Decyzją z dnia 1 kwietnia 2016 roku organ rentowy wstrzymał wypłatę renty rodzinnej wnioskodawczyni od dnia 1 kwietnia 2016 roku w związku z ukończeniem nauki.

(decyzja – k. 253 akt ZUS)

Decyzją z dnia 3 listopada 2015 roku organ rentowy zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 kwietnia 2014 roku do 31 sierpnia 2015 roku w kwocie 18 747,19 zł wraz z odsetkami.

(decyzja – k. 187 – 188 akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Decyzja z dnia 3 listopada 2015 roku została uchylona zaskarżoną decyzją.

(decyzja – k. 13 maja 2016 roku akt ZUS zainicjowanych wnioskiem o rentę rodzinną z dnia 25 sierpnia 2009 roku)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dokumenty, zeznawania wnioskodawczynie, które nie budzą wątpliwości co do ich wiarygodności. Organ rentowy w toku postępowania nie zakwestionował zeznań skarżącej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest częściowo zasadne.

Zgodnie z dyspozycją art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) osoba, która nienależnie pobierała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust 1 uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Ponadto za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Natomiast według ust. 4 nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Na mocy art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 963 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Cytowany przepis art. 138 definiuje świadczenie nienależne podlegające zwrotowi, jako m. in. świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że wnioskodawczynie została każdorazowo pouczona w decyzjach przyznających prawo do renty o okolicznościach powodujących ustanie, zawieszenie lub wstrzymanie prawa do świadczeń.

Podstawą uznania świadczenia za nienależne jest przede wszystkim zaistnienie okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenia prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń. Chodzi tu o okoliczności, które nie istniały w chwili przyznania świadczenia, natomiast powstały w czasie jego pobierania.

Zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat,

- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2,

Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

W świetle cytowanych przepisów oraz na gruncie rozpoznawanej sprawy Sąd przyjął stanowisko, że decyzja organu rentowego zobowiązująca skarżącą do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z tytułu renty rodzinnej jest w stosunku do skarżącej częściowo słuszna.

Ubezpieczony, po ukończeniu 16 roku życia, który nie kontynuuje nauki w szkole, nie jest uprawniona do pobierania renty rodzinnej, a pobrane świadczenie jest nienależne i podlega zwrotowi organowi rentowemu.

W przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z kilkoma spornymi okresami, za które organ rentowy zażądał zwrotu od skarżącej nienależnie pobranych świadczeń.

W zakresie żądania **zwrotu renty rodzinnej za okresy od 1 grudnia 2014 roku do 31 stycznia 2015 roku oraz od 1 marca 2015 roku do 31 marca 2015 roku**, organ rentowy wskazał, że w tych miesiącach wnioskodawczyni nie uczestniczyła w zajęciach.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż od dnia 2 września 2014 r. E. J. była słuchaczką Policealnej Szkoły Centrum (...) w Ł. na kierunku technika administracji. Była obecna na zjazdach w dniach: 20 września 2014 roku, 4-5, 18-19 października 2014 roku, 8-9, 12, 15 – 16 listopada 2014 roku, oddała dwie prace kontrolne w trakcie semestru, natomiast nie przystępowała do egzaminów semestralnych. W konsekwencji nie została promowana na kolejny semestr i w dniu 1 marca 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy. Jednakże już od dnia 21 lutego 2015 r. E. J. była słuchaczką Policealnej Szkoły (...), na kierunku technika BHP i była obecna na zjazdach w dniach: 21, 28 luty, 25, 26 kwietnia, 7, 9, 10, 21, 22, 24 maja i 13 czerwca 2016 r., przystąpiła do jednego egzaminu i zaliczyła go na ocenę dopuszczającą. Nie została promowana na kolejny semestr i w dniu 31 sierpnia 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy.

W swoich zeznaniach skarżąca wyjaśniła, że nie uczęszczała na zajęcia w grudniu i styczniu, gdyż podjęła pracę dorywczą i nie udało jej się pogodzić nauki z pracą. Jednocześnie wskazała, że w tym czasie gromadziła notatki, gdyż chciała ukończyć szkołę. Zeznań odwołującej nie kwestionował organ rentowy. Należy podkreślić, że z powyższego, jak również z analizy dokumentów, wynika jednoznacznie, iż skarżąca przez cały okres nauki w tej szkole, w tym również okresy sporne, nie miała zamiaru przerwania kształcenia i chciała skończyć szkołę.

Na tle tak dokonanych ustaleń faktycznych rozważenia i rozstrzygnięcia wymagała kwestia prawna dotycząca wykładni użytego w przepisie art. 68 ust. 1 pkt 2 zwrotu, iż renta przysługuje "do ukończenia nauki w szkole", a w konsekwencji oceny czy wypłacone w spornych okresach świadczenie w tym kontekście było nienależne, czyli wypłacone pomimo okoliczności powodujących ustanie, zawieszenie lub wstrzymanie prawa do renty rodzinnej i jako takie podlegać ma zwrotowi.

Proces pobierania nauki jest wypełniony obowiązkami polegającymi na uczęszczaniu na zaplanowane zajęcia, zaliczaniu egzaminów i uzyskiwaniu zaliczeń z objętych programem przedmiotów, a następstwem zaniechania powyższego, tj. kontynuowania nauki, jest skreślenie z listy uczniów szkoły. A należy pamiętać, że przepis art. 68 ust. 1 pkt 2 stanowi, iż prawo do renty rodzinnej przysługuje do czasu ukończenia nauki w szkole.

Jak słusznie zauważył Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 17 marca 2005 r. (III AUa 702/2004 R. (...)) oraz Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 8 kwietnia 2008 r. (III AUa 1524/07) przepisy o rencie rodzinnej

nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyny warunek to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe.

Rozumienie pojęcia „kontynuowania nauki” sprecyzował w wyroku z dnia 25 października 2007 roku Sąd Apelacyjny w Katowicach (III AUa 2009/06, LEX nr 399969), który wskazał, że prawo do renty rodzinnej, o której mowa w przepisie art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o FUS, jest związane z kontynuowaniem nauki, nie zaś z wynikami tej nauki; w przypadku "zwykłego" powtarzania klasy nie ma żadnej wątpliwości, co do dalszego prawa dziecka do renty rodzinnej mimo ostatecznego ukończenia nauki później niż w terminie planowo przewidzianym.

Nadto pojęcie „kontynuowania nauki” powiązane jest z zachowaniem przez ucznia uprawnionego do świadczenia rentowego praw uczniowskich (studenckich) czy to w okresie faktycznego pobierania czy też niepobierania nauki w szkole (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 września 2010 roku, III AUa 228/10). Istotnym bowiem jest by uczeń nie tylko pobierał naukę lecz miał także formalną możliwość realizacji swojego prawa do nauki na warunkach oferowanych przez daną szkołę.

Z ustalonego stanu faktycznego ewidentnie wynika, że wnioskodawczyni pomimo nieuczęszczania na zajęcia w grudniu 2014 roku, styczniu 2015 roku i marcu 2015 roku kontynuowała naukę. W pozostałych miesiącach uczestniczyła bowiem w części zajęć - była obecna na zjazdach w dniach: 20 września 2014 roku, 4-5, 18-19 października 2014 roku, 8-9, 12, 15 - 16 listopada 2014 roku, oddała dwie prace kontrolne w trakcie semestru. Dopiero w dniu 1 marca 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy. Jednakże już od dnia 21 lutego 2015 r. E. J. była już słuchaczką Policealnej Szkoły (...), na kierunku technika BHP i była obecna na zjazdach w dniach: 21, 28 luty, 25,26 kwietnia, 7,9,10,21,22,24 maja i 13 czerwca 2016r., przystąpiła do jednego egzaminu i zaliczyła go na ocenę dopuszczającą. Dopiero w dniu 31 sierpnia 2015 r. została skreślona z listy słuchaczy.

A zatem z uwagi na to, że skarżąca zarówno przed, jak i po każdym okresie absencji kontynuowała naukę, uznać należy, że w omawianych spornych okresach utrzymywała status ucznia i miała zamiar kontynuowania nauki.

W wyroku z dnia 24 listopada 2004 roku Sąd Najwyższy stwierdził, iż dla ustalenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze.

(wyrok SN z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04, OSNPUSiSP 2005, nr 8, poz. 116)

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w rozpoznawanej sprawie materiał dowodowy bez wątpienia wskazuje, że w objętym sporem okresie od 1 grudnia 2014 r. do 31 stycznia 2015 r. i od 1 do 31 marca 2015 r. wnioskodawczyni kontynuowała naukę w szkole, oddawała prace kontrolne, przystąpiła do jednego egzaminu i zaliczyła go na ocenę dopuszczającą, a tym samym była uprawniona do pobierania renty rodzinnej. Miała ona status słuchacza, starała się wykonywać obowiązki objęte programem nauczania, co do zasady uczęszczała na zajęcia, choć nie uczestniczyła we wszystkich z nich. Brak pozytywnych rezultatów pobieranej przez ubezpieczoną nauki nie przeciwstawia się uznaniu, że przysługuje jej prawo do renty rodzinnej. Wnioskodawczyni miała zamiar kontynuowania nauki, co wykazała w toku postępowania.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc, zaskarżoną decyzję ZUS zmienił w omawianym tym zakresie ustalając, że E. J. nie jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej pobranej w okresie od 1 grudnia 2014 r. do 31 stycznia 2015 r. i od 1 marca do 31 marca 2015 r.

W zakresie żądania **zwrotu renty rodzinnej za okres od 1 lipca 2015 roku do 30 września 2015 roku**, organ rentowy wskazał, że w tych miesiącach wnioskodawczyni nie kontynuowała nauki, gdyż nie podjęła jej po przerwie wakacyjnej.

Należy podkreślić, że Sąd Okręgowy ustalił, iż wnioskodawczyni została skreślona z listy słuchaczy Policealnej Szkoły (...) dopiero w dniu 31 sierpnia 2015 roku. Nadto w semestrze zimowym była ona obecna na zjazdach w dniach:

21, 28 luty, 25,26 kwietnia, 7,9,10,21,22,24 maja i 13 czerwca 2016r. Przy czym w czerwcu był tylko jeden zjazd, w którym skarżąca uczestniczyła. Nadto przystąpiła do jednego egzaminu i zaliczyła go na ocenę dopuszczającą. W okresie lipca i sierpnia była przerwa wakacyjna, zaś od 1 września 2015 roku wnioskodawczynie rozpoczęła naukę w Zaocznej Policealnej Szkole Cosinus I w Ł. na kierunku opiekun medyczny. Zrezygnowała z kontynuowania nauki na tym kierunku w dniu 3 października 2015 roku, ale jednocześnie od 3 października 2015 roku podjęła naukę w tej samej szkole na kierunku technik bezpieczeństwa i higieny pracy. Czyli mówiąc kolokwialnie wnioskodawczynie jedynie przepisała się na inny kierunek.

Rzeczywiście we wrześniu 2015 roku E. J. nie uczęszczała na zajęcia. Należy jednak podkreślić, że w tym miesiącu był tylko jeden zjazd. Wnioskodawczynie wyjaśniła, że nie była obecna na tym zjeździe ze względu na bardzo silne bóle miesiączkowe. Nie zdawała sobie sprawy, że jej nieobecność może spowodować takie konsekwencje. Następny zjazd miał odbyć się w październiku, ale wnioskodawczynie przepisała się już na inny kierunek tj. technik bezpieczeństwa i higieny pracy. Na tym kierunku w październiku skarżąca była obecna na 26 h z 40 h możliwych, w listopadzie na 10 h z 46 h możliwych, w grudniu na 16 h z 37 h możliwych. Uczestnictwo we wskazanych zjazdach spowodowało, że z dwóch przedmiotów wnioskodawczynie spełniła warunki uprawniające ją do przystąpienia do egzaminów semestralnych tj. uzyskała wymagany procent frekwencji i pozytywne oceny semestralne. Z dwóch pozostałych przedmiotów wnioskodawczynie nie spełniła warunków uprawniających ją do przystąpienia do egzaminów semestralnych tj. nie uzyskała wymaganego procentu frekwencji i pozytywnych ocen semestralnych.

W orzecznictwie dominuje pogląd, zgodnie z którym renta przysługuje za cały rok szkolny, a więc również za okres wakacji (tj. za lipiec i sierpień, a w przypadku studentów także wrzesień). Podobne stanowisko wyraził Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 21 października 2015 r.(III AUa 195/15, Legalis nr 1378443) w nieco odmiennym stanie faktycznym przyjmując stanowisko, zgodnie z którym dziecku, które ukończyło szkołę ponadgimnazjalną prawo do renty rodzinnej za okres wakacji przysługuje, o ile w tym samym roku kalendarzowym zostało przyjęte do szkoły wyższej i naukę kontynuuje.(...) Okres pobierania nauki, o którym mowa w art. 68 ust. 1 pkt 2 u.e.r.f.u.s., obejmuje nie tylko okres efektywnego uczestniczenia w zajęciach objętych programem nauczania, ale także okres wakacji, urlopu zdrowotnego dla ucznia szkoły średniej czy urlopu dziekańskiego dla studenta wyższej uczelni, jak również przerw w edukacji wynikających ze skreślenia z listy uczniów i ponownego przyjęcia w ich poczet. Bez znaczenia pozostaje przyczyna wydłużenia czasu nauki czy studiowania(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2000 r., II UKN 739/99, OSNAPiUS 2002 r. Nr 9, poz. 215).

W ocenie Sądu Okręgowego zebrany w rozpoznawanej sprawie materiał dowodowy bez wątplenia wskazuje, że również w objętym sporem okresie od 1 lipca 2015 r. do 30 września 2015 r., wnioskodawczynie kontynuowała naukę w szkole, w powołanym wyżej rozumieniu przepisu. Okres lipca i sierpnia był to okres wakacji, który niewątpliwie wlicza się do okresu pobierania nauki. Jednocześnie od 1 września odwołująca zapisała się do szkoły, a w jedynym zjeździe we wrześniu nie uczestniczyła z uwagi na dolegliwości zdrowotne. Nie dyskwalifikuje takiego rozumowania również przepisanie się skarżącej na inny kierunek w tej samej szkole. Na tym kierunku kontynuowała bowiem ona naukę, uzyskała także wymagany procent frekwencji i pozytywne oceny semestralne z dwóch z czterech realizowanych w pierwszym semestrze przedmiotów. Przez cały sporny okres miała też status słuchacza bez żadnych przerw. Wnioskodawczynie będąca słuchaczem od 21 lutego 2015 roku w Policealnej Szkole (...) została skreślona z listy słuchaczy w dniu 31 sierpnia 2015 roku, natomiast już od 1 września 2015 roku została przyjęta do Cosinus na kierunku opiekun medyczny, gdzie kontynuowała naukę do 3 października 2015 roku, kiedy to zmieniła kierunek. Brak pozytywnych rezultatów pobieranej przez ubezpieczoną nauki nie przeciwstawia się uznaniu, że przysługuje jej prawo do renty rodzinnej. Wnioskodawczynie w spornym okresie miała zamiar kontynuowania nauki, co wykazała w toku postępowania i co również wynika z powoływanej dokumentacji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc, zaskarżoną decyzję ZUS zmienił w omawianym zakresie ustalając, że E. J. nie jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej pobranej w okresie od 1 lipca 2015 r. do 30 września 2015 r.

Przechodząc do kolejnego okresu spornego, czyli od 1 stycznia 2016 roku do 31 marca 2016 roku

należy wskazać, że w trakcie postępowania odwołująca się E. J. przyznała, że w okresie od stycznia 2016 roku do marca 2016 roku nie pobierała nauki. Skarżąca nie poinformowała organu rentowego, że z dniem 31 stycznia 2016 roku została skreślona z listy studentów w Cosinus, a od początku stycznia nie tylko nie uczęszczała na zajęcia, ale również nie zamierzała już kontynuować nauki, jak sama zeznała. Wnioskodawczyni pomimo prawidłowego pouczenia zawartego we wszystkich przesłanych jej decyzjach, nie poinformowała organu rentowego o tym, że rzeczywiście nie kontynuowała nauki od stycznia 2016 roku. W związku z powyższym renta rodzinna była jej wypłacana na podstawie zaświadczenia z Cosinus z dnia 4 stycznia 2016 roku.

Podkreślenia wymaga, iż renta rodzinna pełni głównie funkcję alimentacyjną. Jej celem podstawowym jest dostarczenie środków utrzymania tym dzieciom, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub kształcenie się, nie mają możliwości pozyskiwania tychże środków własną pracą (działalnością zarobkową). Stanowi pieniężną rekompensatę utraty, przede wszystkim, ale nie tylko ekonomicznego, wsparcia ze strony zmarłego rodzica (innej osoby, na której ciążył obowiązek alimentacyjny wobec dziecka). Dlatego też przysługuje każdemu dziecku uczącemu się w szkole. Ukończenie nauki następuje najczęściej poprzez wypełnienie przez ucznia wymagań programowych, czego potwierdzeniem jest świadectwo ukończenia szkoły. Może być ono wszakże rezultatem innych także okoliczności (zdarzeń) niż uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły. Również definitywne (ostateczne) skreślenie z listy uczniów powoduje w zakresie prawa do renty rodzinnej taki sam skutek, jaki wynika z ukończenia nauki potwierdzonego świadectwem szkolnym.

Przepis art. 138 ust. 2 pkt 1 wyżej cytowanej ustawy uzależnia zwrot uznanego za nienależnie wypłacone świadczenie od prawidłowego pouczenia o skutkach pobierania świadczenia bez podstawy prawnej. Już z treści pierwszej decyzji wystawionej na wnioskodawczynię po osiągnięciu przez nią pełnoletności wynikało jasno, iż renta rodzinna jest przyznana wnioskodawczyni pod warunkiem kontynuowania nauki. Poza tym skarżąca była poinformowana o tym, że ma powiadomić organ rentowy o zaprzestaniu nauki w szkole lub o przyczynie zaprzestania nauki w szkole, a więc o tym, że nie kontynuuje nauki. Pouczenia w pierwszej decyzji, jak i we wszystkich kolejnych, były na tyle czytelne, że wskazywały wręcz na konieczność powiadomienia ZUS o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły. Takie pouczenie nie zawiera żadnych wątpliwości interpretacyjnych, co do kontynuacji nauki. Poza tym zawierały one również jasną i czytelną informację, co to jest świadczenie nienależne oraz informowały, że osoba, która takowe pobrała jest zobowiązana do jego zwrotu. Wobec powyższego wnioskodawczyni miała obowiązek poinformowania organu rentowego o fakcie świadomego zaprzestania nauki od stycznia 2016 roku, a następnie o skreśleniu jej z listy uczniów. Pomimo powyższego wnioskodawczyni nie poinformowała organu rentowego o powyższym.

W związku z powyższym, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uznał odwołanie skarżącej za zasadne jedynie w części dotyczącej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres: od 1 grudnia 2014 roku do 31 stycznia 2015 roku, od 1 marca 2015 roku do 31 marca 2015 roku oraz od 1 lipca 2015 roku do 30 września 2015 roku i zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nie zobowiązał wnioskodawczyni do zwrotu pobranej renty rodzinnej za powyższe okresy. Natomiast w części dotyczącej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 marca 2016 roku Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., uznał odwołanie skarżącej za niezasadne i oddalił w tej części odwołanie.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik sporu, przyznając z tego tytułu ze Skarbu Państwa kasy Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata R. P. kwotę 442,80 zł. Na kwotę tę złożyło się wynagrodzenie ustanowione z urzędu pełnomocnika wnioskodawczyni w osobie adwokata ustalone w oparciu o § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu z dnia 22 października 2015 roku (Dz. U. z 2015 r., poz. 1801). Wynagrodzenie pełnomocnika wnioskodawczyni zostało powiększone o podatek VAT na podstawie § 4 ust. 3 rozporządzenia. Natomiast zgodnie z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1714 ze zm.) do spraw

wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego wypożyczając akta rentowe.

28 VIII 2017 roku.

A.M.- NIEZAAKCEPTOWANE